

Zer bilakatuko da Kaliforniako ametsa urik gabe geratuta?

Egarriak jota dabil munduko zazpigarren potentzia ekonomikoa. AEBetako Kalifornia azken 120 urteotako lehorterik gogorrena ari da nozitzen. Ur mozketak munduko aberats-nahien paradisuan. Hondamendi ekologikoa mendietan. Milaka hektarea aurten fruiturik emango ez dutenak. Tirabirak kaletarren eta baserritarren artean.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

HAMABI MILIOI ZUHAITZ HIL OMEN dira dagoeneko Kalifornian, “non 2015eko udaberria udazken kolorez ikusteak iragarri duen katastrofea”, idatzi du Elisabeth Scheiterrek *Reporterre* aldizkarian. “*La sécheresse en Californie menace la sécurité alimentaire des Etats-Unis*” kronikan plazaratu du agro-industriaren eredu bilakatutako soro eta baratze kaliforniarren itolarria.

Laugarren urtea betetzen du idorteak, 120 urteotako okerrena. Joan den apirilaren 1ean Sierra Nevadako mendietan, 2.000 metroko altueran, Jerry Brown gobernadoreak elurraren ordez belar hori eta ihartua aurkitu zuen.

Egun hartan Brownek neurri zorrotzak erabaki zituen: ur mozketak etxebizitza eta enpresa guztientzako, iturrien kontsumoa garestitzea, etxebizitzaren atarrietako belardiak ureztatzeko debekuak... Egin su ur zahuketari! 2013an kontsumitutakoaren %25 murriztea omen da helburua.

Erreakzionatu beharra dago, zeren eta *AEBen baratzea* deitu duten estatuan kalteak begi bistakoa baitira. “Ezin diegu ura murriztu nekazariari” aitortu du gobernadoreak. Sierra Nevadaren eta itsas hegiko mendien artean 725 kilometrotan luzatzen den erdiko ibarra da munduko sororik emankorrena.

AEBetan kontsumitzen diren entsalda, azenario, orburu, tomate, brokoli eta zainzuri gehienak Kalifornian sortu dira, mertxiken %84 eta aranen %94 bezala. Munduan jaten diren almendra guztien %80 bezala. Agro-industriak zurrupatzen du Kaliforniak daukan ur guztia %80.

Agintarien erabakien beha egon barik, murrizketak ur faltak berak eragin ditu. Iaz 500.000 hektarea abandonatu ziren lurgorri. 1.500 dolarreko galerak, 17.000 enplegu gutxiago. Aurten bikoiztu daiteke landu gabe lagatuko hektarea kopurua. Non ekoiztuko dira horietatik eskuratu behar ziren uztak?

Scheiterrek titulu esan bezala, yankien elikadura segurtasuna mehatxatzen du Kaliforniako sikateak. Duela 40 urte, 1975ean, kontsumitutako barazki gehienak ehun kilometro baino hurbilago sortuak ziren AEBetako Midwest eskualdean: Indiana, Illinois, Iowa, Wisconsin, Michigan, Minnesota... Horietako nekazaritza osoa, ordea, arto eta sojatar birmoldatu dute geroztik, diru-laguntza handiz bultzata. Sarritan laguntzen truke baserritarrei barazkiak ekoiztea debekatuz.

Orain Midwestekoek nahita ere ezingo lukete lurgintza berriz barazkietara aldatu: makineria eta instala-

*New York Times*erako Damon Winterrek airetik ateratako argazkian Dinah Shore Golf eremua, Ranch Mirage resort ezagunean, Kalifornian. Urbanizazio itxia osatuz, golfeko soropila inguratzen dute villa tipoko etxe garestiek, bakoitza bere belar puskatxo eta piszinarekin. Horietan bizi edo lasaitzen diren aberatsek hilabetean 500 eta gehiago dolar xahutu dezakete urrundik ekarritako ura alferrik galtzen. Irudian nabarmentzen denez, errepideak bereizten du inguru artifizial hezea berez hemen nagusi den basamortutik. Azken lau urteotan nozitzen ari den lehortea balio beharko lioke Kaliforniari bere garapen eredia berrantolatzeke, diote baikorrenek. Aldiz, gaia sakon ikertu duen Mark Araxek uste du jendeak ez duela onartu nahi lehorte luze baten barruan bizi denik. Arazoa haboro luzatzen bada neurriak hartuko dira, “baina gero iritsiko dira uholdeak eta berekin eramango dute jendearen oroipena”.

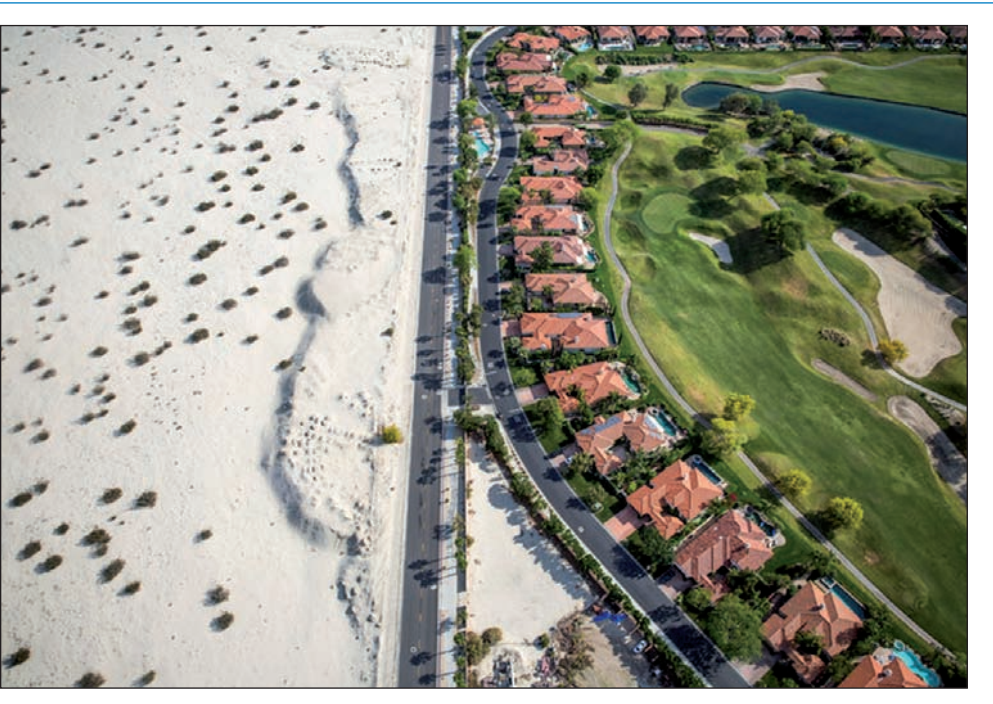
zioak erosteko leporaino sartuta daude zorretan. Kaliforniako ur faltak agerian utzi du amerikarren elikadura eskemaren ahuldadea.

‘California dreaming’ kinka larrian

Ura izan da hainbeste barazki eta fruitu Kalifornian kontzentratzeko arrazoiak. 1930eko hamarkadan lurrik emankorrenak bihurtu ziren soro. Baina supermerkatuen ugartzeak eta agro-industriaren publikizitateak eragin zuten kontsumitzaileek urte osoan eskatzea barazki eta fruituak, eta horiei erantzuteko Kaliforniak ureztatzearekin martxan jarri zituen 3,6 milioi hektarea soro eta baratze.

Kantak dioenez, ordea, “*It Never Rains In Southern California*”, euri gutxi Kalifornian, hego zein iparrean. Eta nekazaritzarik industrializatu eta intentsiboena dagiten laborariek bezala ura behar dute XXI. mendeko paradisura hurbildu diren kaletarrek ere. Ur asko.

La Vanguardia Francesc Peirónek egarri kaliforniarren diagnostikoa laburbildu du lerroburuan: “*El fin del ‘California style’*”. Hona hemen zinemaren meka, Disneylanden sehaska, Silicon Valleyko adimen teknologikoa, industria aeroespazialarena, metal preziatuen bilatzaile ausartena, AEBetako soro nagusia —barazkien herena eta frui-

tuen bi heren ekoizten ditu—. Milaka jende erakartzen ditu kanpotik, beren bizi-ametsak bete nahian edo bertako edertasunak gozatzera turista datozenak. Arazo bakarra da agortzen hasi dela aberastasun horren guztiaren motorra: ura.

Agintariak diote kaletarrak ez direla nahikoa jabetu arazoaz. 2014an %20 aurreztekotan zirenak %8ra apenas iritsi ziren. Ureztatze-ko arauak zorrotz betetzen ez dituztenei isunak agindu zaizkien arren, kazetariak aurkitu ditu soropila lasai ederrean hezetzen dutenak.

*California style*aren ametsak birmoldatzea kostatuko da. Etxe bakarrak, atari aurrean belar berdea dutenak, piszinatxo banarekin, ur kontsumo handikoak... Gobernuak

diruz laguntzen ditu belarra kendu eta basamortuari dagokion baratzea landatzen dutenak, modan jarri behar omen dira berriro harriak, kaktusak eta aloe verak.

Ez da aldaketa erraza. Oraindik hiriek eta auzoetako administratzaileak etxe bakarren jabeak derrigor-tzen dituzte etxe aurreko *zespada* txit berde edukitzera: bizilagun baten nagikeriak auzuneko etxebizitza guztien prezioak apaltzen ditu. Asko hasi dira soropila ureztatu ezinean belar ihartuak pintura berdez tindatzen. Egia! Irakurleak Googlen berehala aurkituko ditu argazkiak.

Beverly Hills, Palm Springs, Rancho Mirage... hiri mitikoez gain Kaliforniaren irudi topikoa ematen duten urbanizazio, *resort* eta etxediak urrun-

dik ekarritako ur merkez elikatzen diren uharte hezeak dira berez basamortutik hurbilagokoa den eremu zabalaren erdian. Nola egokitu horiek desertoak eskatzen duen kontsumo apalera eta irudi estetikorora?

Kaletarrak kexu dira murrizketak haientzako bakarrik omen direlako, nekazariak direlarik xahutzaile nagusiak. Baserritarrak haserre daude kaletarrekin, bizilekuak buru gabe antolatu dituztelako. Bide batez esanda, ekologistekin ere lis-karretan dabiltz, ibaiei eta hezeguneei ur emari minimoa bermatzeko ura kendu nahi dietela eta. Eta oraindik lurpeko iturriak libre direnez, gero eta sakonago zulatzen dituzte beren putzuak, arbolak eta baratzeak asetzeko likido bila.

Azken urteotan lehiakide berriak azaldu dira Kalifornian urpeko uren uxarka: *fracking* teknikaz petrolio a ekoizten duten konpainiak. Ur kopuru oso handiak kontsumitzeaz gain, urre beltzaren xerka usatutako ur zikindua bere kutsagai kimiko eta guzti berriro lurpera botatzeko baimena eman die Kaliforniako gobernuak. Earth Justice taldeak auzitara eramanez ditu eta lortu dute ur zikinak geruza freatikoetan ezin bota ahal izatea... 2017tik aurrera.

Gainera, *fracking*erako erabilitako ura saldu ere egiten diete nekazariari. Chevronek 70.000 upel petrolio eskuratzeko 760.000 upel ur birziklatu eta kopuru saldu die baserritarrei. Lurren analisisetan azaldu dira toxikoak.

Kalifornia urreak famatu zuen XIX.ean. XXI.eko mirari kaliforniarraren motorra urak mugarazi du. Lehortearekin jabetu dira. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira